

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาว อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ซึ่งได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมหภาค (Macro Level) โดยใช้แบบจำลองแรงดึงดูด (Gravity Model) ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบ OLS (Ordinary Least Squares) โดยใช้ข้อมูลอนุกรมตัดขวาง (Panel Data) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2554 และระดับจุลภาค (Micro Level) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม จำนวน 40 ราย ซึ่งผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.1 ระดับมหภาค

จากผลการศึกษาในระดับมหภาค โดยใช้แบบจำลอง Gravity Model สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จำนวนประชากร และระยะทาง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกของประเทศไทยไปยังสปป.ลาว ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวก (ทิศทางเดียวกัน)กับการส่งออกของประเทศไทยไปยังสปป.ลาว โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไทยสะท้อนถึงกำลังการผลิตของประเทศผู้ส่งออก และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของสปป.ลาว สะท้อนถึงกำลังซื้อของประเทศผู้นำเข้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีต อาทิ Frankel (1997) วารี (2011) เป็นต้น

2) ขนาดของจำนวนประชากร มีความสัมพันธ์เชิงลบ (ทิศทางตรงกันข้าม) กับการส่งออกของประเทศไทยไปยังสปป.ลาว เนื่องจากจำนวนประชากรสะท้อนถึงการกีดขวางการค้า กล่าวคือตรงตามสมมติฐานที่ว่าขนาดประชากรมากขึ้น ทำให้ตลาดภายในมีขนาดใหญ่ และมีการผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายมากขึ้น จึงมีความจำเป็นในการพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศลดลง อีกทั้งประเทศเหล่านั้นหันมาผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า

3) ระยะทาง มีความสัมพันธ์เชิงลบ (ทิศทางตรงกันข้าม) กับการส่งออกของประเทศไทยไปยังสปป.ลาว เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มองด้านอุปทาน เมื่อระยะทางที่ไกลจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการขนส่งที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางระหว่างประเทศกับมูลค่าการส่งออกระหว่างประเทศคู่เปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามไม่มากนัก อาจเพราะปัจจุบันระบบคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ทำให้ใช้เวลาในการขนส่งน้อย โดยจากการศึกษาระยะทางไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.1.2 ระดับจุลภาค

จากผลการศึกษาในระดับจุลภาค โดยศึกษาจากการเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดนครพนมจำนวน 40 ราย ผลการศึกษาได้แบ่งการสรุปออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไป

จากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดนครพนม จำนวน 40 ราย พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 60.0) และเพศหญิง (ร้อยละ 40.0) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยและมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครพนม โดยมีอายุระหว่าง 20-30 ปี (ร้อยละ 42.5) และอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 37.5)

ระดับการศึกษาแบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลักได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 45.0) และระดับการศึกษานุปริญญา (ปวส.) (ร้อยละ 32.5) สำหรับรายได้ของผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือนในระหว่าง 30,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.0

2) โครงสร้างและรูปแบบทางการค้าชายแดนในจังหวัดนครพนม

กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการจะประกอบธุรกิจเฉพาะการส่งออกมากที่สุด รองลงมาเป็นตัวแทนการค้าและนายหน้า โดยมีจำนวนคนงาน 1-5 คน ซึ่งถือว่าส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) โดยระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจการค้าส่วนใหญ่มีระยะเวลา 1-4 ปี แสดงให้เห็นว่าการค้าชายแดนจังหวัดนครพนมมีกลุ่มผู้ประกอบการค้าชายแดนรายใหม่เพิ่มขึ้น

ประเภทหรือลักษณะของสินค้าที่ประกอบธุรกิจ โดยผู้ประกอบการทำการค้าสินค้าประเภทพืชผลทางการเกษตรสูงสุด รองลงมาเป็นสินค้าประเภทเครื่องบริโภค ทั้งนี้ผู้ประกอบการที่มีประเทศคู่ค้าจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.5 และคู่ค้าจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.0 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

สำหรับคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ เป็นชาวลาว ชาวเวียดนาม และชาวจีน โดยช่องทางการชำระหรือรับชำระเงินของผู้ประกอบการมีการใช้เงินสดเป็นจำนวนมากที่สุด และสกุลเงินบาทยังคงเป็นเงินสกุลหลักที่มีการใช้มากที่สุด แสดงให้เห็นถึงเงินสกุลบาทมีบทบาทสำคัญมากในการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน

3) ปัญหาการค้าชายแดน การชำระเงิน และปัญหาการลักลอบนำเข้า-ส่งออกสินค้า

3.1) ปัญหาการค้าชายแดนทางด้านลักษณะหรือรูปแบบทางการค้า

ปัญหาโดยทั่วไปจะเป็นปัญหาต่อการค้ามากที่สุดคือในเรื่องการแข่งขันในตลาดมากขึ้นและค่าใช้จ่ายนอกระบบมากเกินไป รองลงมาคือปัญหาความไม่สะดวกด้านขั้นตอน/กฎระเบียบของประเทศคู่ค้า ซึ่งกฎระเบียบของสปป.ลาวยังมีความแตกต่างกันในระดับแขวง

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องข้อจำกัดการนำเข้า ส่งออกของสินค้าบางชนิด และปัญหาเรื่องประชาชนบริเวณชายแดนมีอำนาจการซื้อที่ต่ำซึ่งเป็นมุมมองของผู้ประกอบการส่วนน้อย และปัญหาอื่นๆ ที่ผู้ประกอบการได้เสนอความคิดเห็น ได้แก่ ขาดร้านอุปโภคบริโภคบริเวณชายแดน

3.2) ปัญหาการค้าชายแดนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งและการสื่อสาร

ปัญหาที่ผู้ประกอบการเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด คือ การเก็บค่าธรรมเนียมค่าผ่านแดนมีราคาสูง รองลงมาคือการติดต่อสื่อสารระหว่างคู่ค้าไม่สะดวก ความยากลำบากของภาษาในการติดต่อกับลูกค้า ความมั่นคงตามแนวชายแดน และความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและระบบชำระเงินยังไม่สะดวก

3.3) ปัญหาการค้าชายแดนทางด้านกฎหมายและมาตรการทางภาครัฐ

ปัญหาด้านกฎหมายและมาตรการภาครัฐ คือ ปัญหาทางด้านนโยบายและระเบียบปฏิบัติการค้าในการนำเข้า/ส่งออกในแต่ละแห่งของประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีความแน่นอน อาจทำให้เกิดความยุ่งยาก ลำบาก เสียค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งกฎข้อบังคับและระเบียบปฏิบัติการค้าของสปป.ลาว มักมีการเปลี่ยนแปลง และในแต่ละแขวงก็มีความแตกต่างกัน รองลงมา ได้แก่ ความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ การขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และขาดการประชาสัมพันธ์ถึงอำนาจหน้าที่ภาครัฐ

3.4) ปัญหาทางการชำระราคาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ปัญหาที่ผู้ประกอบการเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุดในด้านการชำระราคา คือ ปัญหาเรื่องความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลเงินกีบ ทำให้ผู้ประกอบการและคู่ค้าต่างใช้สกุลเงินบาทในการค้าขายมากที่สุด และปัญหาสาขาธนาคารพาณิชย์ของไทยมีจำนวนน้อย เนื่องจากจังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดเล็ก มีสาขาธนาคารพาณิชย์ภายในจังหวัดประมาณ 17 แห่ง และสถาบันการเงินเฉพาะกิจประมาณ 14 แห่ง

3.5) บังคับและสาเหตุต่างๆที่เป็นแรงจูงใจให้เกิดการค้าชายแดนและการชำระเงินที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากรหรือการลักลอบนำเข้า-ส่งออกสินค้า

ความเห็นของผู้ประกอบการ พบว่าบังคับหรือสาเหตุหลักเกิดจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบ รองลงมา ได้แก่ อัตราค่าตั้งของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอในการให้บริการ และบังคับและสาเหตุทางด้านทัศนคติ และค่านิยมของผู้บริโภค กับบังคับด้านกฎหมายหรือนโยบายระหว่างประเทศไม่เอื้ออำนวยความสะดวก/ไม่ชัดเจน

สำหรับแนวโน้มของการลักลอบนำเข้า-ส่งออกสินค้า พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจะมีแนวโน้มของการลักลอบจะเพิ่มขึ้น

4) ความคิดเห็นและการปรับตัวของผู้ประกอบการค้าชายแดนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐใน จังหวัดนครพนมอันเนื่องมาจากมาตรการและนโยบายของภาครัฐ

จากมาตรการหรือนโยบายของภาครัฐ เพื่อทำให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจใน
ภูมิภาค อาทิ โครงการขยายช่องทางการค้าชายแดน ยกกระดับจุดผ่อนปรนให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร
โครงการปรับปรุงกระบวนการผ่านแดนเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน และการ
ท่องเที่ยว โครงการจัดตั้งศูนย์ AEC โครงการจับคู่ธุรกิจ โครงการเกษตรพันธะสัญญา เป็นต้น
ส่งผลถึงโครงสร้างของรูปแบบการค้าชายแดนที่จะเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า

4.1) ความคิดเห็นที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัด
นครพนม พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะทราบแต่ไม่เข้าใจรายละเอียด

4.2) แนวโน้มของมาตรการหรือนโยบายทางภาครัฐ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่
มีความเห็นว่ารูปแบบการค้าชายแดนจังหวัดนครพนมจะเปลี่ยนแปลงปานกลาง

4.3) ความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการค้าและความพร้อมของ
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจหรือยกระดับการค้าระหว่างประเทศให้เป็น
มาตรฐานสากลในพื้นที่จังหวัดนครพนม พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าชายแดนจังหวัด
นครพนม เห็นว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถ แต่อัตรากำลังไม่เพียงพอ

สำหรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าชายแดนให้เป็นมาตรฐานสากล โดย
ส่วนใหญ่เห็นว่าใช้เวลาภายใน 1 ปีเท่านั้น (ร้อยละ 37.5) และเห็นว่าจะต้องใช้เวลาในการ
เปลี่ยนแปลง 2-3 ปี (ร้อยละ 30.0) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าพร้อมแล้ว (ร้อยละ 22.5) จะเห็นได้ว่า
จังหวัดนครพนมและแขวงคำม่วนมีความร่วมมือและสัมพันธ์อันดีต่อกัน อีกทั้งยังมีการสร้าง
สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดนครพนม
เห็นว่าเริ่มมีความพร้อมที่จะสามารถยกระดับให้เป็นมาตรฐานสากล

5) ทศนคติของผู้ประกอบการค้าชายแดนจังหวัดนครพนมหลังจากมีสะพานข้ามแม่น้ำ โขงแห่งที่ 3

จากความเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าชายแดน พบว่า ผู้ประกอบการที่
เห็นด้วยมากที่สุดหลังจากมีสะพานฯ ได้แก่ สินค้าไทยจะเป็นที่ต้องการมากขึ้น ความสำคัญของ
ไทยในสายตาของชาวเวียดนามและชาวลาวมากขึ้น มีธุรกิจที่เกี่ยวกับโลจิสติกส์เพิ่มมากขึ้น รวมถึง
การหันมาขนส่งสินค้าผ่านทางสะพานฯมากกว่าแพขนานยนต์มากขึ้น

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยระดับปานกลาง เห็นว่าการสร้างสะพานฯ จะทำให้ไทย
ได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนมากกว่าลาวและเวียดนาม มีความคิดเห็นว่าธุรกิจ
ในแขวงคำม่วนจะขยายตัวมากขึ้น และความเป็นอยู่ของคนไทยและคนลาวจะดีขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้การค้าชายแดนในจังหวัดนครพนม ตลอดจนการค้าชายแดนในจังหวัดอื่นๆ มีการค้าขายและพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแผนพัฒนาและออกนโยบายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

- 1) รัฐบาลควรเร่งดำเนินการในเรื่องการอำนวยความสะดวกสินค้าผ่านแดน การปรับมาตรฐานสินค้า การเปิดเสรีการค้าบริการ การจัดตั้งกลไกเพื่อดูแลการยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภายใน (NTMs) และการตั้งระบบศุลกากรหน้าต่างเดียว (ASEAN Single Window)
- 2) ควรเร่งรัดให้จัดตั้งศูนย์ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนบริเวณจังหวัดที่มีการค้าชายแดน
- 3) ควรมีหน่วยงานของภาครัฐในการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน แก่ผู้ประกอบการไทยในการเข้าไปทำธุรกิจในประเทศเพื่อนบ้าน
- 4) รัฐบาลควรดูแลระบบทางการเงิน เนื่องจากยังขาดระบบธนาคารพาณิชย์ที่มีประสิทธิภาพมารองรับการประกอบธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศ รวมถึงผลักดันให้มีธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (Exim Bank)
- 5) รัฐบาลควรเร่งปราบปรามการลักลอบการค้าชายแดนที่ทำให้สินค้าไทยที่ลักลอบเข้าไปในสปป.ลาว มีราคาถูกลงกว่าสินค้านำเข้าโดยถูกวิธี ทำให้สินค้าไทยเข้าไปแข่งขันเอง
- 6) รัฐบาลควรให้การสนับสนุน และช่วยเหลือ แรงงานทั้งชาวไทยและชาวลาว โดยเฉพาะแรงงานที่ไร้ฝีมือทางอุตสาหกรรม และยังขาดผู้ประกอบการที่มีความรู้ในการทำธุรกิจกับต่างชาติ
- 7) ส่งเสริมให้มีการขยายช่องทางการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน รวมถึงขยายเวลาเปิดด่านให้เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศยังมีปัจจัยอื่นๆที่มีความสัมพันธ์กับการส่งออกอีก เช่น อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (Real Exchange Rate) ดัชนีการเปิดประเทศ (Openness of Index) ต้นทุนค่าขนส่ง เป็นต้น รวมถึงตัวแปรอื่นๆ เช่น สกุลเงินเดียวกัน ความเหมือนกันของภาษาที่ใช้ การมีพรมแดนติดกัน การเป็นสมาชิกของกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ การจัดตั้งเขตการค้าเสรี ผลกระทบจากการเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจมีผลกระทบต่อการส่งออกของประเทศ ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรนำปัจจัยต่างๆที่กล่าวมานี้ มาพิจารณาผลกระทบต่อส่งออกของไทย